

Kringlooplandbouw: de toekomst *of* een sprookje?

Het lijkt het toverwoord voor de Nederlandse boeren in politiek Den Haag. Volgens landbouwminister Schouten is het zelfs de toekomst, een duurzaam alternatief voor de landbouw in Nederland. We hebben het natuurlijk over kringlooplandbouw. Maar is dit dan écht het lichtpuntje aan het einde van die ellenlange stikstofunnel of blijft het bij een sprookje? Aan de hand van vijf stellingen en vragen geven onze partners hun visie en advies over dit prikkelende onderwerp.

Tekst: Christel Klok & Partners van NAJK
Beeld: Henk van Ruitenbeek

NAJK heeft alle partners gevraagd naar hun visie en advies over het onderwerp 'Kringlooplandbouw in een wereldmarkt'. Gea Bakker-Smit, sectormanager Food&Agri bij Rabobank, Erwin Ros, managing director bij Royal Reesink, Davy te Bokkel, marketing manager bij DeLaval, Tinka Jongsma, specialist jongerenwerk bij Friesland Campina, Pieter Wolleswinkel, directeur Nederland bij ForFarmers en Marcel van den Tillaart, bedrijfsadviseur bij Flynth geven hierover hun visie en advies.

Themadiscussie 'Kringlooplandbouw in een wereldmarkt'

**DOOR EEN GOEDE
VERDELING VAN PRODUCTIE,**

*worden overal
ter wereld*

**KRINGLOPEN IN
BALANS GEBRACHT**

ALDUS TINKA JONGSMA (FRIESLAND CAMPINA).

1. **Kringlooplandbouw is noodzakelijk om over vijftig jaar nog te kunnen boeren.**

Volgens DeLaval is het belangrijk om op een efficiënte manier gebruik te maken van de middelen die worden geboden in het Nederlandse agrarische landschap: "Op de lange termijn moet je voedsel produceren waar het geconsumeerd wordt. Als de maatschappij het natuurinclusief denken en de biodiversiteit omarmt, is kringlooplandbouw een kans en niet per definitie een noodzaak", aldus Davy te Bokkel (DeLaval). Kringlooplandbouw zal volgens Flynth in de toekomst zeker een veel voorkomende manier zijn, mits er aandacht wordt besteed aan de verdienmodellen. "De consument zal bereid moeten zijn om te betalen voor een product dat voortkomt uit kringlooplandbouw", legt Marcel van den Tillaart (Flynth) uit. Dat de sector er over vijftig jaar anders uitziet dan nu staat voor ForFarmers vast: "Het 'kringloopdenken' zal hierbij een prominente rol gaan spelen en kansen bieden voor de landbouw", aldus Pieter Wolleswinkel (ForFarmers). Rabobank ziet kringlooplandbouw als noodzaak om over vijftig jaar nog te kunnen boeren. Volgens hen is een aantal aspecten hierbij van groot belang: de kwaliteit van de bodem verhogen, het gebruik van eindige grondstoffen beperken, emissie van schadelijke stoffen minimaliseren en de biodiversiteit verhogen. Voor FrieslandCampina is kringlooplandbouw geen nieuw gegeven: het is de basis voor elke melkveehouder in Nederland. "Het proces om van gras melk te maken is al een kringloop op zich", zegt Tinka Jongsma (FrieslandCampina). Erwin Ros (Royal Reesink) voegt hieraan toe: "Als we een analyse maken van de meeste landbouwbedrijven, dan zien we dat er al veel gebaseerd is op kringlopen. Denk aan mest, ruwvoer, compost en akkerbouwproducten." Toch blijft kringlooplandbouw volgens hem wel bepalend voor de toekomst. "Degene die zich hier niet op voorbereidt, zal hoogstwaarschijnlijk kansen missen. Niet alleen omdat het zo nodig moet van de overheid en milieclubs, maar ook uit eigen belang. Niemand zit te wachten op aan- en afvoer van voer, mest en andere goederenstromen over lange afstanden."

2. **Kringlooplandbouw is een verkapte manier om de veestapel in te krimpen.**

Krimp van de veestapel kan nooit een doel op zich zijn, vindt ForFarmers. En ook Flynth ziet het eerder als een neveneffect dan een opzichzelfstaand doel. Davy te Bokkel van DeLaval ziet deze benadering als een beperking: "Als je het op deze manier gaat benaderen is het per definitie een beperking voor je bedrijf, terwijl het ook een middel kan zijn om je ontwikkeling en onderscheidend vermogen kracht bij te zetten." Royal Reesink draait, net als Flynth, de stelling graag om: "Kringlooplandbouw is een goede kans om een robuuste veestapel in de benen te houden. Vee speelt een belangrijke rol in de kringlooplandbouw. Denk hierbij onder andere aan het verwaarden van reststromen uit de levensmiddelenindustrie en het behoud van ons open landschap. Als we de kringlopen kunnen sluiten, is er plaats voor een goede veestapel." Rabobank kan zich, net als de andere partners, niet geheel vinden in deze stelling. "Veehouderij blijft noodzakelijk om regionale kringlopen te kunnen sluiten", aldus Gea Bakker-Smit (Rabobank). Wel is het volgens hen belangrijk dat de veestapel passend is bij de milieugebruiksruimte in Nederland. Volgens FrieslandCampina wordt de term kringlooplandbouw door enkele stromingen in de maatschappij wel degelijk gebruikt als pleidooi voor vermindering van de veestapel. Zelf zien ze dit anders: "De productie van dierlijk eiwit is een onlosmakelijk onderdeel van een gesloten kringloop en een gezond voedselsysteem. Gras kan enkel door rundvee zo worden opgewaardeerd dat mensen er wat mee kunnen: er wordt melk van gemaakt. Een gedwongen krimp van de veehouderij zal dit proces eerder verstoren dan verbeteren", aldus Tinka Jongsma (FrieslandCampina).

3. **Kringlooplandbouw zorgt voor financiële ruimte bij de individuele boer.**

DeLaval, ForFarmers, Royal Reesink en Flynth zijn het er unaniem over eens: op deze vraag is geen klinkklaar antwoord te geven. Het hangt simpelweg samen met verschillende aspecten waar je als individuele boer niet gelijk zeggenschap over hebt. "Het is aan de individu, maar ook zeker aan de sector en alle spelers in de keten als geheel, om er toegevoegde waarde mee te creëren. Wanneer we als sector daarin slagen, zal het ook financiële ruimte geven voor de individuele boer", aldus Davy te Bokkel (DeLaval). Pieter Wolleswinkel (ForFarmers) kan zich hier ook in vinden: "Het invoeren van kringlooplandbouw moet vanuit de gehele voedselketen worden bekeken. De acceptatie van de consument is erg belangrijk. Dit kan leiden tot hogere prijzen voor zuivel, vlees en eieren." Volgens Royal Reesink spelen, naast de consument,

ook supermarkten een belangrijke rol in het bepalen van de winstmarges in de landbouw: "Supermarkten zouden de onderkant van het aanbod eruit moeten halen en moeten gaan voor eerlijk gemaakt kwaliteitsvoedsel. Als ze dat niet zelf doen, moet de overheid ingrijpen", aldus Erwin Ros (Royal Reesink). Flynth ziet financiële ruimte bij de individuele boer als een vereiste: "Wil de kringlooplandbouw kans van slagen hebben, dan moet hier wel een verdienmodel achter zitten. Deze zal niet uit zichzelf ontstaan en is een uitdaging voor de agrarische sector", aldus Marcel van den Tillaart. Gea Bakker-Smit van Rabobank is het volkomen eens met deze stelling: "Kringlooplandbouw heeft voordelen, omdat er efficiënter wordt omgegaan met grondstoffen. Daarnaast zullen in de toekomst ecosysteemdiensten

beloond worden." FrieslandCampina ziet, net als Rabobank, financiële ruimte voor de individuele boer: "De principes van kringlooplandbouw kunnen voor kostenbesparingen zorgen bij individuele boeren. Input die niet van buiten het bedrijf betrokken moet worden, zorgt voor lagere kosten." Daarnaast constateert Tinka Jongsma dat er ook in de markt steeds meer waarde wordt gehecht aan producten met een lage 'footprint': "De verkoop van die producten kan leiden tot hogere opbrengsten, maar dan is het wel belangrijk dat er meer dan alleen een vergoeding voor de gemaakte kosten wordt geboden. Een verdienmodel is het namelijk pas wanneer boeren er ook echt wat aan over kunnen houden. Het is de uitdaging voor ons allemaal om dat waar te maken."

4. **De Nederlandse landbouw kan en moet onafhankelijk worden van het buitenland.**

Royal Reesink ziet dit als een illusie, wat zeker geen doel op zich moet worden: "Het ontwikkelen van een kringlooplandbouw gaat prima samen met het aanhouden van internationale contacten. Uiteindelijk zullen bepaalde gebieden meer geschikt blijven voor veehouderij en andere meer voor akkerbouw of groenteteelt. Hierbij zijn landsgrenzen ondergeschikt." Ook volgens ForFarmers houdt het klimaat niet op bij de grens. Afhankelijkheid van het buitenland moet volgens hen vanuit twee perspectieven worden bekeken: deels vanuit het grondstofperspectief en deels vanuit het perspectief van de export van zuivel, vlees en eieren. Het is volgens Pieter Wolleswinkel (ForFarmers) niet verstandig om verbetering van klimaat en natuur slechts vanuit een regionaal of nationaal standpunt te bekijken: "Om een lagere CO2-footprint te realiseren, moeten grondstoffen daar geteeld worden waar het efficiënt gebeurt." Wat dat betreft zitten de partners aardig op één lijn. "Onafhankelijk zijn van het buitenland zal niet meevallen, gezien de mate van export op dit moment", aldus Marcel van den Tillaart (Flynth). Flynth ziet niet gelijk in waarom Nederland onafhankelijk zou moeten worden van het buitenland. Duurzaam produceren kan volgens hen juist een kans zijn om te kunnen blijven exporteren. "Als je kijkt naar de Nederlandse geschiedenis, dan zijn wij altijd al een handelsnatie geweest. Dankzij onze goede geografische ligging, infrastructuur en mentaliteit liggen daar ook onze mogelijkheden", vult Davy te Bokkel (DeLaval) aan. Volgens FrieslandCampina heeft de Nederlandse delta een perfect klimaat om zuivel te produceren op een efficiënte manier die in balans is met de natuurlijke omstandigheden. Voor andere producten, zoals sinaasappels of koffie is Nederland weer afhankelijk van het buitenland. "Door een goede verdeling van de productie, worden overal ter wereld kringlopen in balans gebracht", sluit FrieslandCampina af.

KRINGLOOPLANDBOUW IS EEN

goede kans om
**EEN ROBUUSTE VEESTAPEL
IN DE BENEN TE HOUDEN**

ALDUS ERWIN ROS (ROYAL REESINK)

5. **Wat willen jullie de jonge boeren meegeven rondom het thema kringlooplandbouw?**

- > Herken de kansen die kringlooplandbouw biedt en de unieke positie van Nederland: we produceren efficiënt, zitten dicht op de reststromen en hebben een unieke infrastructuur van havens en waterwegen. Dit geeft toekomstperspectief! (ForFarmers)
- > Kijk ernaar, verken de mogelijkheden en onderzoek welke mogelijke voor- en nadelen voor jou(w bedrijf) van toepassing zijn. (Flynth)
- > Blijf innovatief denken. Bulkdenken staat synoniem voor goedkoop en dat is niet het langetermijnrecept voor een duurzame toekomst. (DeLaval)
- > Ga uit van je eigen kracht! Onze sector maakt geweldige producten uit een kringloop die we steeds beter begrijpen en waar we steeds beter mee om weten te gaan. Denk in kansen en omarm een benadering zoals kringlooplandbouw om de consument te laten zien waar we zo goed en uniek in zijn. (FrieslandCampina)
- > Werk aan je netwerk! Het is in Nederland bijna onmogelijk om, op korte termijn, alle kringlopen op bedrijfsniveau te sluiten. Dan is het dus belangrijk een netwerk te hebben in de nabije omgeving. Investeer hierin en gun elkaar wat, dan bouw je ook wat op. (Royal Reesink)
- > Rabobank blijft met jullie in gesprek over de transitie van de landbouw. We denken graag met jullie mee! (Rabobank)